

กรอบปฏิบัติการที่ ๗ อภิปราย (Discussing)

บันทึกนี้ตีความจากบทที่ ๗ หัวข้อ Repertoire 7: Discussing และส่วนหนึ่ง
ของ Appendix I

การอภิปรายเป็นคำกลางๆ ที่ใช้อยู่ในทุกกรอบปฏิบัติการของการสอนเสวนา มีความหมายเชิงลบก็ได้ กลางๆ ก็ได้ หรือเชิงบวกก็ได้ โดยมีคำ ๔ คำที่มีความหมายคาบเกี่ยวต่อเนื่องกันคือ การสนทนา (conversation) การอภิปราย (discussion) การร่วมกันตรวจสอบความคิดหรือข้อโต้แย้ง (deliberation) และการโต้แย้ง (argumentation)

การอภิปรายมี ๔ ขั้นตอนคือ (๑) การเสนอ (initiating) (๒) การสนอง (eliciting) (๓) การขยายความ (extending) (๔) การได้ข้อยุติ (qualifying)

ที่จริงเรื่องราวของการอภิปรายมีอยู่ในกรอบปฏิบัติการที่ ๑ - ๖ ที่เสนอมมาแล้ว และในกรอบปฏิบัติการที่ ๘ ที่เป็นตอนต่อไป แต่เนื่องจากการอภิปรายมีความสำคัญมาก จึงสรุปรวมแยกมาเป็นอีก ๑ กรอบปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

- การเรียนรู้เป็นกระบวนการร่วมมือกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และระหว่างผู้เรียนด้วยกันเอง เป็นการสื่อสารสองทาง หรือสานเสวนา ไม่ใช่การพูดฝ่ายเดียวหรือการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งหมายความว่า เป็นกระบวนการที่จะต้องเปิดรับ (elicit) ข้อคิดเห็นจากผู้อื่น นำมาผ่านกระบวนการหรือขั้นตอนต่างๆ ภายในตน เพื่อหาความหมายจากโลก
- การอภิปราย (discussion) กับการโต้แย้ง (argumentation) มีความหมายซ้อนทับกันอยู่มาก คือเป็นกิจกรรมที่มีการขยายความได้ทั้งเชิงเห็นด้วยและโต้แย้ง มีการขยายความในเชิงทำให้หลักฐานแน่นหนาขึ้น หรือให้หลักฐานโต้แย้งก็ได้ หรือขยายสู่การแสวงหาความหมายใหม่ (exploratory) หรือสู่ประเด็นเชื่อมโยง (expand) การฝึกฝนกระบวนการเหล่านี้เป็นการพัฒนาปัญญา
- การอภิปรายมีกรอบที่กว้าง ทั้งมุมมองอดีต อนาคต มองออกไปรอบข้าง คาดเดาหรือทำนาย จินตนาการ และสร้างสรรค์ โดยครูต้องฝึกศิษย์ให้พูดอย่างมีความรับผิดชอบ (accountability) และสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ตนเอง ความรับผิดชอบมี ๓ ด้านคือ (๑) รับผิดชอบต่อการสร้างสรรค์ชั้นเรียนให้เป็นชุมชนเรียนรู้ ไม่เกิดความรำวามด้านมิติระหว่างนักเรียนบางคน (๒) รับผิดชอบต่อมาตรฐานการใช้เหตุผล (reasoning) และ (๓) รับผิดชอบต่อความรู้หรือข้อเท็จจริงที่มีความแม่นยำ ตรงตามความเป็นจริง การพูดอย่างมีความรับผิดชอบนำไปสู่การอภิปรายที่ก่อผลและคุณค่าสูง
- การอภิปรายเน้นเพื่อผลกระทบ ๓ ด้านคือ (๑) เพื่อสื่อสาร (๒) เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐาน และ (๓) เพื่อให้เกิดความรู้และการเรียนรู้ นั่นคือข้อสรุปจากหนังสือ แต่ผมมีข้อเสนอขยายความว่าการอภิปรายในชั้นเรียนให้คุณค่าในเชิงฝึกปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รวมทั้งฝึกทำความเข้าใจจักตนเองด้วย โดยเฉพาะด้านอารมณ์และการควบคุมอารมณ์ ข้อเสนอของผมน่าจะรวมอยู่ในผลกระทบข้อ ๓ แล้ว แต่อยากย้ำเพื่อให้ครูเอาใจใส่คุณค่านี้ด้วย เพื่อจะได้ทำหน้าที่เอื้อหนุนให้ศิษย์ได้ฝึกฝนพัฒนาครบด้านจากการสานเสวนาในชั้นเรียน

- กรอบการจัดการการอภิปราย ควรคำนึงถึง ๔ ปัจจัยคือ (๑) *ปฏิสัมพันธ์* อาจอภิปรายร่วมกันทั้งชั้น หรือแบ่งกลุ่มย่อย โดยอาจนำโดยครูหรือนักเรียนก็ได้ (๒) *การแบ่งกลุ่มย่อย* เพื่อร่วมกันทำงานอย่างสร้างสรรค์ (collaborative) ซึ่งอาจแบ่งย่อยลงไปอีกในบางเวลาเป็นทีมสองคนเพื่อช่วยกันทำงานพูดหรือเขียนตามที่กำหนดให้ลู่ลวง (cooperative) (๓) *พื้นที่* อาจจัดเป็นแถวแบบห้องเรียน จัดเป็นรูปเกือกม้า หรือจัดเป็นกลุ่ม (๔) *เวลา* อาจใช้เวลาทั้งคาบในการอภิปราย แต่ควรสลับให้เป็นการอภิปรายกลุ่ม โดยนักเรียนเป็นผู้นำการอภิปรายเป็นช่วงๆ โดยเฉพาะตอนช่วงทำกิจกรรมตามใบงาน แล้วให้กลับมารายงานต่อชั้นรวม
- การอภิปรายใช้หลักการพูดเพื่อเรียนรู้ ดังต่อไปนี้ (๑) *พูดเพื่อถาม* (interrogatory) : ถาม ตอบ (๒) *พูดเพื่อสำรวจไปข้างหน้า* (exploratory) : เสนอแนะ คาดเดา ตั้งสมมติฐาน ชักใช้ไต่เรียง สร้างความกระจ่าง (๓) *พูดเพื่อร่วมกันตรวจสอบความน่าเชื่อถือ* (deliberative) : ขอฟังเหตุผล ถามโต้แย้ง ตั้งคำถาม ตั้งสมมติฐาน ทำทนาย ปกป้อง พิสูจน์ความถูกต้อง วิเคราะห์สังเคราะห์ ชี้ชวน ตัดสินใจ (๔) *พูดเชิงจินตนาการ* (imaginative) : กำหนดทฤษฎี เสนอเป็นภาพ บอกรายละเอียด บอกความเป็นไปได้ (๕) *พูดแสดงความคิด* (expressive) : คาดเดา ให้การยอมรับ โต้แย้ง (๖) *พูดเชิงประเมิน* (evaluative) : ประเมินการ ยืนยัน โต้แย้ง พิสูจน์ความถูกต้อง
- ใช้การพูดเพื่อสอนดังต่อไปนี้ (๑) การอภิปราย (๒) พูดเพื่อร่วมกันตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (๓) พูดเพื่อโต้แย้ง
- การอภิปรายใช้การตั้งคำถาม โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

เป้าหมายของการตั้งคำถาม

- เริ่มต้น : ทวนความจำ กระตุ้น เชื่อเชิญ
- ค้นหา (probe) : ค้นหา ทำความกระจ่าง
- ขยายความเข้าใจ (expand) : ขยายความเข้าใจ พัฒนา

โครงสร้างของคำถาม

- เปิด
- ปิด
- ขยายประเด็น

ครูต้องฝึกให้นักเรียนเป็นนักตั้งคำถาม โดยมีวิธีดังนี้ (๑) ให้นักเรียนแต่ละคนเขียนคำถามของตนลงบนกระดาษ แล้วนำมารวมกันและจัดหมวดหมู่ของคำถาม (๒) ให้แบ่งกลุ่มย่อย ร่วมกันตั้งคำถาม

- ใช้การพูดคุยขยายความในการอภิปราย โดยครูพูดใน “จังหวะที่สาม” (ของ IRE/ IRF) เพื่อกระตุ้นให้มีการคิดและพูดคุยต่อ รวมทั้งฝึกให้นักเรียนรู้วิธีการเพื่อเพิ่มความชัดเจน หรือเพื่อขยายวงความรู้ออกไป เช่น ขอให้พูดอีกที่ถามหาข้อมูลหลักฐานหรือเหตุผล ทำทนายหรือยกตัวอย่าง ที่ตรงกันข้าม บอกว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยพร้อมเหตุผลประกอบ
- การพูดเชิงโต้แย้ง (argumentation) มีส่วนที่นำมาใช้ในการอภิปรายได้ เช่น ขอให้บอกความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เชื่อมโยงความคิด ตรวจสอบที่มาของคำถาม ประเมินข้อเท็จจริง ใช้ถ้อยคำแสดงเหตุผล

เงื่อนไขสำหรับการอภิปรายที่ครูเป็นผู้ดำเนินการ

มี ๔ ข้อ ตามที่ระบุไว้แล้วในบันทึกที่แล้ว ได้แก่ (๑) เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างได้ผลดี ผ่านการอภิปราย ประการแรกต้องให้นักเรียนพูด เพื่อได้แสดงออกอย่างมีความหมาย และได้รับการรับฟัง และเข้าใจ (๒) ต้องทำให้นักเรียนฟังซึ่งกันและกันอย่างตั้งใจ (๓) การอภิปรายต้องไม่ทำอย่างผิวเผิน นักเรียน ต้องมีการเจาะลึกทำความเข้าใจเหตุผลของตนเอง (๔) เป้าหมายสำคัญที่สุดคือ เพื่อให้นักเรียนทำความเข้าใจเหตุผลของคนอื่น

เงื่อนไขสำหรับการอภิปรายที่นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ

ต้องมีการเตรียมตัวมาก่อน เริ่มจากการหาตัวนักเรียนที่ทำหน้าที่นี้ ซึ่งมักเป็นการประชุมกลุ่มย่อย และต้องแยกระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมซึ่งมีความพร้อมพอสมควรแล้ว กับนักเรียนชั้นประถม

- **นักเรียนชั้นมัธยม** หนังสือเล่าเรื่องนักเรียนอายุ ๑๓ ปี ดำเนินการอภิปรายกลุ่มย่อยในชั้นได้เป็นอย่างดี โดยดำเนินการ ๔ ขั้นตอนคือ
 - **เริ่มต้น** (initiate) สมาชิกกลุ่มเสนอแนวคิดใหม่ 'ฉันคิดว่า...' 'ฉันไม่คิดว่า' 'คุณคิดเรื่อง...อย่างไร'
 - **ดำเนินต่อ** (elicit) โดยเมื่อมีคนเสนอ ผู้ดำเนินการอภิปรายขอให้สมาชิกกลุ่ม (๑) ให้ความเห็นต่อประเด็นนั้น (๒) ขยายความคำพูด (๓) ให้การสนับสนุน (๔) ให้ข้อมูลหลักฐาน
 - **ขยาย** (extend) กลุ่มร่วมกันทำความเข้าใจแต่ละความคิดที่เสนอ
 - **สรุปยอดดี** (qualify) นำไปสู่การร่วมกันปรับปรุงแนวคิดนั้น
- **นักเรียนชั้นประถม** เนื่องจากนักเรียนยังเยาว์มาก เขาแนะนำหลักปฏิบัติ ๓ ประการคือ (๑) *ครูต้องช่วยให้นักเรียนร่วมกันกำหนดรูปแบบการพูด และพฤติกรรมของนักเรียนในการประชุมกลุ่ม* โดยครูทำเป็นตัวอย่างของการรับฟังแนวคิดแปลกๆ ด้วยท่าทีให้เกียรติ ท่าที่รับฟังทุกความคิด และให้โอกาสอธิบาย เพื่อให้ทุกคนเข้าใจ (๒) *ครูควรช่วยให้นักเรียนร่วมกันกำหนดกติกาการพูดในกลุ่มหรือในชั้นเรียน และกติกานั้นใช้ต่อการอภิปรายทุกรูปแบบของทุกคน* (๓) *ควรออกแบบกิจกรรมกลุ่มให้เกิดการถกเถียงและการคิดเหตุผลร่วมกัน* ซึ่งหมายความว่าโจทย์ของการประชุมกลุ่มต้องเป็นโจทย์ที่ต้องการอภิปรายถกเถียงกันจริงๆ ไม่ใช่แค่ประชุมกลุ่มเป็นพิธีกรรม

ทักษะในการเป็นผู้นำการอภิปรายเป็นทักษะสำคัญที่นักเรียนควรได้ฝึกให้คล่องแคล่ว เพราะเป็นทักษะจำเป็นที่ต้องใช้ตลอดไปทั้งในชีวิตการศึกษา และในชีวิตประจำวัน

